

Gelijke onderwijskansen

Visietekst van het GO!

juni 2013

GO! onderwijs van de
Vlaamse Gemeenschap

1| Inhoudsopgave

1 Inhoudsopgave	2
2 Samenvatting	3
3 Inleiding	4
4 Situering	5
4.1 De achtergrond van GOK-leerlingen	6
5 Uitgangspunten	8
5.1 Onze missie	8
5.2 'School van mijn dromen'	8
5.3 Visie op leren	8
5.4 Sociale mix	9
6 Huidige situatie: uitsluitingsmechanismen	10
7 Aanbevelingen voor de school	13
7.1 Brede open scholen	13
7.2 Gelijke kansen is gelijk aan een ongelijke behandeling	13
7.3 Een efficiënt GOK-beleid	14
7.4 Naar een betere sociale mix	16
7.5 Talenten optimaal ontwikkelen	16
7.6 Betaalbare school	17
7.7 Enkele voorbeelden van goede praktijk	17
8 Andere actoren	19
9 Besluit	20
10 Bibliografie	21

2| Samenvatting

Het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap draagt gelijke onderwijskansen hoog in het vaandel. Het is een belangrijk uitgangspunt dat beschreven staat in ons pedagogisch project (het PPGO!) en dat verder wordt uitgewerkt in concrete acties via het GO!2020 project. In deze tekst diepen we de GO!-visie op gelijke onderwijskansen verder uit. We willen scholen bewust maken van de realiteit waarin leerlingen met een lage sociaaleconomische achtergrond leven en van uitsluitingsmechanismen die in ons onderwijs sluipen.

Op basis van deze inzichten formuleren we enkele aanbevelingen voor scholen om werk te kunnen maken van gelijke onderwijskansen (GOK). We pleiten daarbij ten volle voor het oprichten van brede open scholen, voor sociale mix en differentiatie. Een sterk uitgewerkt GOK-beleid waarin elk lid van het schoolteam zijn of haar verantwoordelijkheid opneemt is bovendien noodzakelijk. Aan de hand van enkele praktijkvoorbeelden willen we scholen inspireren om aan de slag te gaan.

Sociale ongelijkheid is een probleem dat zich niet alleen in het onderwijs voordoet. Op het einde van deze visietekst beschrijven we de rol van het GOK-decreet en ruimer de overheid en de samenleving.

3| Inleiding

Reeds 20 jaar staan gelijke onderwijskansen (kortweg GOK) op de politieke agenda en op die van scholen. Op basis van alle inspanningen die geleverd zijn, zouden we kunnen verwachten dat sociale ongelijkheid in het onderwijs sterk verminderd is. Maar de afkomst van kinderen en jongeren drukt nog steeds een stempel op hun onderwijsloopbaan. Het onderwijs is er nog niet in geslaagd om sociale ongelijkheid op school weg te werken.

Het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (kortweg GO!) blijft inzetten op gelijke kansen. Voorliggende visietekst geeft onszelf en scholen richting in de continue strijd tegen sociale ongelijkheid. Het kan een leidraad zijn om een schoolspecifieke visie of een beleid over GOK uit te werken. We hopen dat deze tekst u kan inspireren om nieuwe acties in het kader van gelijke onderwijskansen te voeren.

Deze tekst is ontwikkeld op basis van intern overleg en overleg met het veld. Samen met andere visieteksten, zoals de visietekst leren en de visietekst sociale mix, vormt deze GOK-tekst de rode draad doorheen onze werking.

De tekst is als volgt opgebouwd. Eerst situeren we het probleem van sociale ongelijkheid in het onderwijs. Daarna verduidelijken we onze uitgangspunten voor deze tekst. We beschrijven kort de huidige situatie, wat vooral een bewustmaking van uitsluitingsmechanismen inhoudt. Daarna formuleren we aanbevelingen voor de school. We sluiten af met enkele beschouwingen over het GOK-decreet en de rol van andere actoren in de samenleving.

4| Situering

Vlaanderen scoort goed op vlak van kwaliteitsvol onderwijs. In internationale studies komt Vlaanderen vaak voor in de top qua leerprestaties. Maar in divers wetenschappelijk onderzoek wordt de sociaaleconomische herkomst van leerlingen gelinkt aan verschillen in schoolprestaties, zittenblijven, ongekwalificeerde uitstroom, studiekeuze, doorverwijzing naar buitengewoon onderwijs ... We geven een overzicht van enkele beklijvende cijfers.

- Vooral de **PISA**¹-studies van de OESO worden vaak genoemd wanneer het gaat over sociale ongelijkheid in het onderwijs. Ze tonen aan dat de sociaaleconomische thuissituatie van leerlingen een invloed heeft op hun prestaties. Die impact is groter bij leerlingen met een lagere sociale status dan bij leerlingen uit een gezin met een hoge sociaaleconomische status.
- Unicef geeft in een recent rapport (2012) aan dat in geen enkel ander rijk land de **leerongelijkheden** zo groot zijn als in België.
- Uit de vijfde armoedebarmometer (2012) is gebleken dat in Vlaanderen 8,6 procent van de kinderen wordt geboren in een **kansarm** gezin. Dit cijfer blijft bovendien stijgen. In België groeit bijna 1 op de 5 kinderen op met een armoederisico.² Sociale afkomst speelt gedurende de hele schoolloopbaan van een leerling mee. Tevens verschilt het taalgebruik, de thuiscultuur, de manier van omgaan thuis erg van de schoolcultuur.
- Sociale selectie begint reeds van in het **basisonderwijs**. Kinderen van laaggeschoolde moeders hebben vijf maal meer kans op vertraging in het eerste leerjaar dan kinderen van hooggeschoolde moeders. Bovendien blijft het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs stijgen. Kinderen uit minder gegoede gezinnen, hebben maar liefst vier keer meer kans om in het buitengewoon onderwijs terecht te komen. Het gevaar daarbij is dat deze leerlingen door hun leerproblemen bijkomend gestigmatiseerd worden en minder gunstige kansen krijgen dan in het gewoon onderwijs.
- Bij de **overgang van het basis- naar het secundair onderwijs** hebben kinderen van wie de moeder hoogstens een diploma van het lager secundair onderwijs heeft behaald vijfmaal meer kans om in de B-klas terecht te komen dan kinderen van hooggeschoolde moeders.
- Op het niveau van het **secundair onderwijs** komt sociale ongelijkheid tot uiting in het zogenaamde watervalleffect. Tso en bso zijn vaak een tweede of zelfs een derde keuze. Leerlingen met een hoge sociaaleconomische achtergrond zullen meer geneigd zijn om een jaartje over te doen in het aso, dan van onderwijsvorm te veranderen. Leerlingen met een lage sociaaleconomische achtergrond daarentegen zullen sneller opteren voor tso of bso. In dit milieu leeft vaker het gevoel van zinloosheid: 'mensen zoals wij zullen het toch niet goed doen in het aso, zelfs als we hard proberen.' Ook financiële overwegingen kunnen een rol spelen in de keuze voor arbeidsmarktgerichte studierichtingen, onder meer omdat leerlingen dan sneller geld zouden kunnen verdienen. Het resultaat is dat meer dan de helft van de kinderen van laaggeschoolde moeders tegen het vierde leerjaar secundair onderwijs in het bso zit (tegenover 5,6 procent bij de kinderen van hooggeschoolden).
- Tot slot lopen kinderen die met een achterstand aan hun schoolcarrière beginnen, een verhoogd risico om laaggeschoold of **vroegtijdig de school te verlaten**. Bovendien onderneemt nauwelijks één op vier kinderen van laaggeschoolde moeders **hogere studies** (tegenover 83 procent van de kinderen van hooggeschoolden). Gemiddeld haalt 80 procent van de kinderen van hoogopgeleide ouders een diploma hoger onderwijs. Voor kinderen van laagopgeleide ouders is dit slechts 25 procent.

Uit al deze cijfers blijkt dat het onderwijs er onvoldoende in slaagt om als hefboom te functioneren. Ongelijke startposities worden vaak behouden of zelfs versterkt, ondanks de vele initiatieven die er momenteel ten voordele van gelijke kansen zijn. In deze tekst beschrijven we onze visie op gelijke kansen en willen we samen zoeken naar structurele antwoorden op sociale ongelijkheid.

¹ Programme for International Student Assessment

² Armoederisico = het percentage huishoudens dat leeft van een inkomen onder de armoeddrempel en loopt dus meer risico op armoede.

4.1. De achtergrond van GOK-leerlingen

Vooraleer we ingaan op gelijke kansen op school, bekijken we kort de achtergrond van leerlingen, het milieu waarin zij opgroeien. Ongelijke startposities in het onderwijs zijn jammer genoeg een gegeven. Dit is een uiting van ongelijke kansen, met name een ongelijke verdeling in financieel/materieel, sociaal, cultureel en menselijk kapitaal.

We focussen ons op kansarme gezinnen. Dit zijn gezinnen met een lage sociaaleconomische status (ses). Door deze terminologie te hanteren willen we duidelijk maken dat we het zowel over autochtone kansarme leerlingen hebben als over kansarme leerlingen met een andere herkomst dan de Belgische. In deze tekst gebruiken we daarom de termen 'kansarm (= lage ses) / kansrijk (= hoge ses)' en 'sociaaleconomische achtergrond'. Kansarmoede heeft niet alleen te maken met de financiële en materiële situatie van gezinnen. Het beïnvloedt verschillende aspecten van het leven van volwassenen en kinderen. We bespreken dit kort:

Wat betreft financieel en materieel kapitaal:

Kansarme kinderen groeien op in een weinig stimulerende woonomgeving: een drukke en verloederde buurt, weinig speelgoed, gebrek aan computer, internet, boeken ... Dit heeft dan ook zijn repercussies op de verdere psychomotorische en cognitieve ontwikkeling van (jonge) kinderen. Bovenop de maandelijkse kosten aan voeding, kledij ... komen vaak nog de aan de school verbonden kosten. Kansarme ouders zullen dan sneller besparen op buitenschoolse activiteiten. Soms houden ze ook hun kinderen thuis wanneer ze de rekeningen van de school niet kunnen betalen of laten hun kinderen niet deelnemen aan activiteiten die een bijkomende financiële bijdrage vereisen. De gevolgen op de relatie tussen ouders, leerlingen en de school zijn gekend.

Wat betreft sociaal kapitaal:

Kansarme kinderen groeien vaak op in een gezin waar werkloosheid van de ouders, stress, crisissituaties, angst voor deurwaarders, gezinsbreuken ... de kop op steken. Bovendien kunnen deze gezinnen niet altijd of geen beroep doen op een ruimer sociaal netwerk (grootouders, burens, kennissen). Ze ervaren de structuren van de maatschappij als bedreigend (bv. politie, administratie, school, hulpverlening). Kinderen uit sociaal kansarme milieus worden daarbovenop ook vaker gepest of gedragen zich agressiever. Voor leerlingen met een andere herkomst betekent dit dat ze soms slachtoffer zijn van racisme. We stellen vast dat de meest kwetsbare gezinnen geen toegang hebben tot kinderopvang, jeugdwerk, het verenigingsleven, sportorganisaties ... Dit alles heeft opnieuw gevolgen voor de cognitieve, sociale en motorische ontwikkeling van kinderen en op de startpositie van kinderen op school.

Wat betreft cultureel kapitaal:

Hier gaat het om beperkte deelname aan het culturele leven via literatuur, kunst, film, theater ... maar ook om het gebrek aan sociaal-culturele competenties van ouders (bv. schoolbetrokkenheid) en de thuistaal. Zo heeft onderzoek uitgewezen dat de woordenschat van kansarme kinderen veel beperkter is. Ook is er een verschil in kwaliteit qua taalgebruik: de taal in kansarme gezinnen is veeleer gericht op concrete specifieke situaties, terwijl die in hogere sociaaleconomisch milieus daarnaast ook abstract en universeel is. Toch moeten we hier voorzichtig zijn in interpretaties: een beperkte kennis van het Nederlands als tweede taal betekent niet per definitie een beperkter cultureel kapitaal. Anderstaligheid heeft dus niet automatisch invloed op de leerprestaties. Onderzoekers zijn het er echter wel over eens dat taalarmoede in de moedertaal wél leidt tot meer schoolse problemen.

4| Situering

Wat betreft menselijk kapitaal:

Kinderen uit sociaal achtergestelde milieus hebben vaak een minder goede gezondheid. Ze worden geboren met een lager geboortegewicht, ze zijn vaker ziek. Mogelijke oorzaken zijn onevenwichtige voeding, een precare woonsituatie, niet deelname aan preventieve gezondheidszorg ... Hun zwakkere gezondheid is vaak de reden waarom ze zich minder goed in hun vel voelen. Dit kan invloed hebben op hun leerprestaties. Naast het aspect gezondheid behoren volgende aspecten bij het menselijk kapitaal van een individu: het opleidingsniveau van de ouders, en bijgevolg hun beroepsstatus en inkomen. Ze bepalen mee de pedagogische en culturele competenties van de ouders. Kansarme ouders zullen bijvoorbeeld minder ontwikkelingsstimulerende activiteiten aanbieden (bv. voorlezen, aandacht voor educatief speelgoed, het bezoeken van musea en dierentuinen ...). Naarmate de schoolloopbaan van kinderen vordert wordt van ouders verwacht dat ze hun kinderen kunnen begeleiden bij huiswerk en zelfstudie. Ondanks hun grote betrokkenheid op hun kinderen haken laaggeschoolde ouders op dat vlak doorgaans vrij snel af. Bovendien groeien kansarme kinderen veel vaker op in eenoudergezinnen. Veel tijd gaat dan naar het huishouden, werk zoeken, rompslomp met sociale diensten ... Ook slorpen de kopzorgen en de stress die samenhangen met armoede veel energie op.

We kunnen besluiten dat jonge kinderen, afhankelijk van het sociaaleconomisch milieu waarin ze opgroeien, met een ongelijke startpositie het onderwijs binnenstappen. De school heeft een belangrijke taak om deze ongelijke startpositie op te vangen en een schoolcontext te creëren opdat iedereen met gelijke kansen naar de eindstreep kan worden gebracht. Samen zetten we ons in om het sociaal, cultureel en menselijk kapitaal van de kansarme leerlingen en hun gezin te vergroten.

Tevens moeten we in dat proces oog hebben voor de vele krachten, mogelijkheden en kansen die ook leerlingen uit lagere sociaaleconomische milieus in zich hebben. We denken daarbij aan de solidariteit die er leeft, hun overlevingsvaardigheden en draagkracht, hun echtheid en humor, hun zorgzaamheid en straatwijsheid, hun creativiteit en veerkracht ... Het is aan ons om die sterktes, die draagkracht te bevorderen.

5| Uitgangspunten

5.1. Onze missie

Het GO! onderwijs van de Vlaamse gemeenschap heeft een grondwettelijke opdracht: onderwijs aanbieden van en voor de Vlaamse gemeenschap, voor iedereen binnen die Vlaamse gemeenschap. Iedereen heeft recht op kwaliteitsvol onderwijs opdat alle jongeren hun talenten kunnen ontdekken en ontwikkelen. Het GO! gaat daarbij uit van **het Pedagogisch project van het GO!** (het PPGO!) en de daarin richtinggevende waarden.

Voor het GO! zijn gelijke onderwijskansen een logische keuze. Dit doel zit van bij het ontstaan van ons net ingebakken in ons pedagogisch project. Samen met de GO!-waarden, staat het PPGO! in een wederkerige relatie tot gelijke onderwijskansen: wanneer we het PPGO! en de GO! waarden in hun geheel realiseren, werken we tegelijk aan gelijke onderwijskansen en omgekeerd. Gelijke onderwijskansen creëren voor elke individuele leerling is een fundamenteel doel van alle GO! scholen. We streven ernaar om bij alle leerlingen het beste op cognitief en niet-cognitief vlak naar boven te halen. We willen dit bereiken door te focussen op talenten en door deze talenten maximaal te ontwikkelen in ons onderwijs, ongeacht de sociale herkomst van de leerlingen.

Het GO! zet zich actief in voor gelijke onderwijskansen.

5.2. 'School van mijn dromen'

Hoe we onze missie kunnen realiseren staat onder meer beschreven in een breed gedragen en overkoepelende visie 'School van mijn dromen', dat verwoord is in GO! 2020. De visie is:

- De school van de toekomst biedt kwaliteitsvol onderwijs aan.
- De school is een pluralistische entiteit die inzet op gelijke onderwijskansen.
- De school is een multifunctioneel en duurzaam schoolgebouw waarvan de deuren voor de wereld open staan en waardoor levenslang en levensbreed leren mogelijk is.
- De school is ingebed in de lokale omgeving door samen te werken met lokale besturen en sociale, culturele, sportieve en economische actoren uit de omgeving. In de school is de leerkracht de inspirerende kracht.
- De leerkracht streeft voor **elke** leerling/cursist maximale leerwinst na rekening houdend met de talenten, interesses en individuele leermogelijkheden van elkeen.

Via een veelheid aan projecten maken we dit GO!2020 plan waar.

5.3. Visie op leren

Het GO! heeft een visie op leren uitgewerkt dat gelijke kansen als grondtoon heeft:

Het GO! geeft onderwijs aan alle leerlingen, zonder onderscheid te maken op basis van sociaaleconomische afkomst, levensbeschouwing, basis- en startcompetenties of seksuele oriëntatie. Het is de maatschappelijke opdracht van het GO! om alle lerenden binnen onze samenleving de beste kansen op ontplooiing te geven, opdat ze in verdere opleidingsvormen, op de arbeidsmarkt en in hun persoonlijk en maatschappelijk leven als harmonisch ontwikkelde persoonlijkheden zouden kunnen deelnemen aan alles wat de samenleving te bieden heeft.

5| Uitgangspunten

GO!-scholen zullen zich – helemaal conform het pedagogisch project van het GO! - blijvend inzetten om verdoken selectiemechanismen te bannen. Wij gaan ervan uit dat onderwijs een **aansluitingsmechanisme** is voor alle leden van de samenleving, geen uitsluitingsmechanisme.

Gelijke onderwijskansen heeft niet alleen te maken met toegang tot het onderwijs. Ook het wat en het hoe zijn van belang. Het GO! wil de lat hoog leggen voor alle lerenden. We streven **maximale leerwinst na bij alle leerlingen**, rekening houdend met de schoolcontext en de leerlingenkenmerken. Als we zowel de zwakke als de sterke leerlingen willen laten uitblinken, zullen we met z'n allen maximaal moeten inzetten op **differentiatie**. Differentiatie gebeurt **zowel voor de zwak presterende leerlingen als naar sterk presterende leerlingen toe**. We willen daarbij focussen op het brede palet van (cognitieve en niet-cognitieve) mogelijkheden dat lerenden in alle sociaaleconomische milieus hebben en kunnen ontwikkelen. Het GO! gaat ervan uit dat alle talenten de maatschappelijke waardering verdienen, ongeacht in welke sociale context zij zich ontwikkelen.

5.4. Sociale mix

Het GO! ziet gelijke kansenonderwijs binnen een schoolse omgeving die samengesteld is uit een werkbare sociale mix.

Sociale mix is de harmonische verhouding tussen kansarme (lage sociaaleconomische status) en kansrijke (hoge sociaaleconomische status) kinderen en kinderen met een verschillende etnisch culturele achtergrond die samen schoollopen, waarbij de verhouding in de school een afspiegeling vormt van de samenleving waarin ze is ingebed. Voor het basisonderwijs betekent dit dat de territoriale inbedding zich richt naar de buurt. Het secundair onderwijs verhoudt zich hierbinnen echter veel breder; gemeente, stad, regio en voor sommige onderwijsvormen zelfs heel Vlaanderen.

In het kader van gelijke kansen is het streven naar sociale mix niet ingegeven door de discussie inzake kwaliteit van concentratiescholen. Uit onderzoek blijkt dat de kwaliteit van het onderwijs niet zozeer afhangt van de concentratiegraad van een school. In alle types scholen (kansrijke, modale, kansarme en zeer kansarme) bestaan zowel effectieve als minder effectieve scholen. Er bestaan dus wel degelijk scholen met een overwegend kansarme en gekleurde populatie die erin slagen een substantiële leerwinst te boeken en dus de leerachterstand bij de aanvang van de onderwijsloopbaan (deels) in te halen.

Onze redenen om te kiezen voor sociale mix zijn dus van andere aard. We willen zowel kansrijke als kansarme leerlingen met elkaar in contact brengen, zodat ze van elkaar kunnen leren en hun perspectief kunnen verruimen. Wanneer we het hebben over sociale mix, gaat het met andere woorden niet om leerwinst, wel om **meer leerkansen en bijgevolg om betere toekomstperspectieven**.

6| Huidige situatie: uitsluitingsmechanismen

De ongelijke startpositie tussen kinderen is geen vaststaand gegeven. Integendeel, we zijn ervan overtuigd dat de school - en ruimer het onderwijs - een krachtige hefboom kan zijn voor sociale participatie van alle groepen.

Maar het onderwijs draagt, in zijn huidige organisatie, juist bij aan de reproductie van sociale ongelijkheid, van generatie tot generatie. Uitsluitingsmechanismen zijn jammer genoeg het gevolg van maatschappelijke keuzes, waarbij tegenstrijdige belangen van bepaalde groepen het doorvoeren van hervormingen moeilijk maakt. Dit terwijl gelijke onderwijskansen eigenlijk een fundamenteel basisrecht zijn, waar we met z'n allen moeten naar streven en aan werken. Als het onderwijs en de school die hefboomfunctie wensen te vervullen moeten we eerst uitsluitingsmechanismen zichtbaar maken, om ze dan te kunnen doorbreken. We bespreken deze uitsluitingsmechanismen kort.

Vermarkting

De vrije schoolkeuze van ouders en leerlingen en vooral de vrije inrichting van onderwijs heeft ervoor gezorgd dat het onderwijs een quasi-markt geworden is. Concreet betekent dit dat ouders in deze onderwijsmarkt op zoek gaan naar de 'beste' school. Deze kwaliteitsinschatting wordt voornamelijk gekoppeld aan de schoolreputatie en in sommige gevallen het aandeel kansarme leerlingen en leerlingen met een verschillende herkomst op school. Dit zorgt voor de zogenaamde 'witte' en nu ook een 'zwarte' vlucht. In de praktijk sturen vele ouders hun kinderen naar 'witte' scholen omdat ze 'zwarte' scholen gewoonweg niet kennen.

Tegelijk geeft de vrijheid van onderwijs ruimte aan de scholen om in functie van hun reputatie leerlingen te selecteren. Er zijn scholen die bewust in het pedagogisch project of schoolreglement drempels inbouwen (bv. financieel, op vlak van levensbeschouwing, vroegere prestaties ...) of door op een meer subtiële manier mensen te ontraden om bij hen te komen (bv. via mondelinge communicatie over het imago en het beleid van de school). Het GO! keurt dergelijke praktijken af.

Het nieuwe inschrijvingsrecht perkt deze marktwerking in.

De gevolgen van meritocratie

Meritocratie staat voor een samenleving die het principe van individuele verdiensten voorop stelt. Op basis van talent en je persoonlijke inspanning kan je je eigen maatschappelijke positie bepalen. Hoewel er niets mis is met meritocratische principes op zich, zijn de randverschijnselen die ermee gepaard gaan onaanvaardbaar. Zo worden er meer middelen geïnvesteerd in leerlingen met meer talent omdat zij in de toekomst ook meer zullen bijdragen tot de sociale welvaart. De impact van sociale afkomst op de kansen van leerlingen is dus niet verdwenen. Talent is immers niet alleen biologisch bepaald, maar ook de omgeving heeft invloed op de ontwikkeling van talenten.

Het onderwijssysteem

In het Vlaamse onderwijs zijn de principes van de meritocratische maatschappijvisie nog steeds aanwezig. Dat manifesteert zich in enkele mechanismen die in het Vlaamse onderwijssysteem zijn ingebakken: de stroom van kansarme leerlingen naar het buitengewoon onderwijs, het hoge aantal zittenblijvers en de te vroege 'streaming' in het secundair onderwijs.

Ons onderwijssysteem wordt gekenmerkt door selectie op basis van de sociale afkomst van leerlingen met bijgevolg een sterke segregatie naargelang sociale en etnische achtergrondkenmerken. Deze sociaal-etnische segregatie vinden we al in het basisonderwijs terug. In het secundair onderwijs wordt in de eerste graad on-

6 | Huidige situatie: uitsluitingsmechanismen

derscheid gemaakt tussen A- en B-stroom en vanaf de tweede graad wordt er een sterk onderscheid gemaakt tussen onderwijsvormen. Er is een vergaande specialisatie in het technisch en beroepsonderwijs en er zijn verschillen in algemene vorming tussen de verschillende onderwijsvormen. Op die manier ontstaat er opnieuw een sociale kloof. Hoewel het GO! iedere opleiding, in welke onderwijsvorm dan ook, als gelijkwaardig beschouwd, ontstaat de perceptie dat er een hiërarchie is tussen verschillende onderwijsvormen. Het water-valeffect biedt minder toekomstperspectieven en draagt weinig bij tot een positieve eigenwaarde. Bovendien zorgt ook het hoge aantal zittenblijvers opnieuw voor segregatie. Kinderen en jongeren ervaren zittenblijven als kwetsend en als zinloos als ze in hun bisjaar identiek dezelfde aanpak en leerstof krijgen. De noodzaak van een hervorming van het secundair onderwijs staat buiten kijf.

Ongelijkheid in inschrijvingskansen

De sociaaleconomische positie van het gezin bepaalt de vrije schoolkeuze. Kansarme ouders voelen zich vaak beperkt tot de scholen in de buurt en voelen zich niet aangesproken door de informatiebronnen van de school. Zo verschillen scholen in hun aandacht voor bepaalde zorgnoden en hun openheid naar etnisch-culturele diversiteit. De leerlingensamenstelling (veel of weinig leerlingen met zorgnoden) en de buurt waarin de school zich bevindt (veel of weinig diversiteit) verklaren deze verschillen. Doordat zowel de 'witte' als de 'zwarte' scholen steeds meer ingaan op vragen van hun leerlingengroep en ouders, houden ze eigenlijk ook de ongelijkheid in inschrijvingskansen in stand. Het al dan niet aanbieden van voor- en naschoolse opvang is daar een voorbeeld van. Scholen die dit niet aanbieden omwille van hun doelgroep, zijn er zich niet altijd van bewust dat ze daardoor drempels inbouwen voor kansrijke gezinnen. Een ander voorbeeld is de afbouw van extra muuroactiviteiten, uit de veronderstelling dat die activiteiten te duur zijn voor kansarme ouders. Maar dit beperkt tegelijk de leeransen van kansarme leerlingen.

Hoewel het GOK-beleid de vrijheid van scholen om leerlingen te selecteren sterk heeft ingeperkt, maken sommige scholen gebruik van achterpoortjes. Ook na de inschrijving werkt het selectieapparaat verder. Al dan niet subtiele doorverwijzing van zwakkere leerlingen in scholen met een overwegend sterkere leerlingenpopulatie naar een andere school is hiervan het bekendste voorbeeld. Dergelijke praktijken raden we ten stelligste af!

Denkwijzen over het kind

Er bestaan in de praktijk heel wat vooroordelen en vaak onbewuste uitsluitingsmechanismen wanneer het over kinderen en jongeren en hun leerproces gaat. We zetten enkele valkuilen op een rij.

We hebben er eerder al op gewezen dat zowel de aanleg als de omgeving invloed hebben op talent en intelligentie. Het discours over leerlingen die zogezegd niet 'gemaakt' zijn voor algemeen vormend onderwijs is dus totaal onterecht en fundamenteel onrechtvaardig.

Toch worden kansarme leerlingen vaak ervaren als 'moeilijkere' leerlingen. Kinderen uit lagere sociale klassen voelen zich minder aangesproken door wat de school te bieden heeft dan kinderen uit de middenklasse. De vervreemding die leerlingen uit de lagere sociale milieus tegenover de school ervaren, wordt nog versterkt door de school zelf. Schoolse kennis staat vaak los van de bruikbaarheid ervan in de werkelijkheid. Terwijl kinderen uit gegoede milieus hiermee kunnen omgaan, zal een kind uit een meer bescheiden milieu schoolse kennis vaak als vreemd en nutteloos beschouwen.

6| Huidige situatie: uitsluitingsmechanismen

Op klasniveau zullen de leerlingen die een groot leerrendement vertonen spontaan de aandacht en tijd van de leerkracht naar zich toe trekken, vaak ten koste van ondersteuning aan de zwakkere leerlingen. Bovendien moeten leerkrachten zich behoeden voor het pygmalioneffect. In de onderwijscontext wil dit zeggen dat de verwachtingen van leerkrachten ten aanzien van hun leerlingen het gedrag van beide partijen zodanig kan beïnvloeden dat de verwachtingen zichzelf uiteindelijk bevestigen. Het verwachtingspatroon ligt ten aanzien van leerlingen uit lagere sociale milieus doorgaans minder hoog dan bij de anderen. Lagere leerkrachtverwachtingen gaan samen met een lager zelfbeeld bij leerlingen, hetgeen uiteindelijk resulteert in lagere onderwijsprestaties. Soms wordt er ook al geanticipeerd op de toekomst: de leerlingen die in het basisonderwijs zwak scoren zullen sowieso in lager gepercipieerde studierichtingen terecht komen. De lat wordt daardoor verkeerdelijk te laag gelegd voor deze groep.

Niet alleen de extra omkadering die het GOK-decreet scholen biedt, maar vooral een lerarenkorps dat gelooft in de capaciteiten van de leerlingenpopulatie en dat openstaat voor diversiteit zorgt ervoor dat de leerachterstand bij de aanvang van de onderwijsloopbaan (deels) ingehaald kan worden.

7 | Aanbevelingen voor de school

Nu we uitsluitingsmechanismen zichtbaar hebben gemaakt kunnen we samen met scholen zoeken naar oplossingen om deze uitsluitingsmechanismen verder te counteren en om meer sociale gelijkheid te realiseren. Dit wil zeggen dat we moeten proberen de correlatie tussen uitkomsten en sociale herkomst weg te werken. Niet alleen de zwak presterende leerlingen hebben hier baat bij, maar ook de sterkere leerlingen en, ruimer, de samenleving.

7.1. Brede open scholen

In het kader van gelijke onderwijskansen biedt 'de brede open school' heel wat mogelijkheden.

De maatschappij stelt scholen en leerkrachten voor heel wat uitdagingen, in het bijzonder het wegwerken van sociale ongelijkheid. De uitdagingen waar we voor staan overstijgen vaak de opdracht en de draagkracht van de individuele school. De brede open school is hierop een antwoord, speelt in op die ontwikkelingen en veranderingen in de maatschappij en vormt zo een krachtige leeromgeving in functie van (afgestemd op) de lokale context/vragen/vraagstukken.

De '2020 school van mijn dromen' is sterk stimulerend, bewerkstelligt talentversterking, doet maximaal aan talentontwikkeling, prikkelt de verborgen intellectuele, creatieve, ondernemende, sociale en emotionele gaven bij elk kind, stimuleert beweging en gezonde voeding ... kortom, heeft interesse voor de **brede ontwikkeling van de leerling**. Zodoende richt de GO! school zich niet enkel op het cognitieve, maar focust evenzeer op het brede maatschappelijke leven. Deze GO! school opent immers haar vensters, haalt de wereld binnen, en bereikt haar doelen door intensieve samenwerking.

Om deze doelstellingen bij iedere leerling, leerkracht en ouder waar te maken, streeft het GO! er onder impuls van de scholengroepen naar dat tegen 2020 al onze scholen brede scholen zijn die de open geest van het GO! actief uitdragen in de lokale omgeving, kortom: Brede Open Scholen. De school van de toekomst wordt zo een ontmoetingsplek ingebed in de buurt of wijk en kan zelfs uitgroeien tot het belangrijkste sociaal centrum van haar omgeving.

De brede open school biedt mogelijkheden voor **alle** kinderen en jongeren en bewust niét voor één bepaalde doelgroep. Kansarme kinderen zullen evenwel baat hebben bij de brede school: het menselijk, sociaal, cultureel en materieel kapitaal wordt aangevuld via allerhande activiteiten en diensten, zoals ruimte om rustig te studeren en te spelen, sport, muziek en theater, opvoedingsondersteuning ...

7.2. Gelijke kansen is gelijk aan een ongelijke behandeling

Voor het GO! is **diversiteit** een voorwaarde en het vertrekpunt voor kwaliteitsvol, waardegericht onderwijs. We hebben diversiteit nodig, want onze samenleving is divers. Met diversiteit bedoelen we alle mogelijke verschillen die kunnen bestaan tussen mensen die in onze maatschappij samenleven: gender, huidskleur, sociale achtergrond, seksuele geaardheid, lichamelijke en verstandelijke mogelijkheden, levensbeschouwing, etniciteit ... We willen leerkrachten stimuleren om die diversiteit ten volle te benutten in hun activiteiten met leerlingen, om ieders talenten maximaal te ontplooiën.

7 | Aanbevelingen voor de school

Het GO! is ervan overtuigd dat gelijke kansen worden gerealiseerd door een ongelijke behandeling. Gelijke kansen betekent niet 'iedereen gelijk voor de wet'. Doordat leerlingen niet met dezelfde startpositie de school betreden, verplicht het gelijkheidsbeginsel ons om rekening te houden met verschillen.

Met ongelijke behandeling bedoelen we gelijke kansen bieden tot ontwikkeling van aanwezig potentieel. We hebben het dus voor alle duidelijkheid niet over ongelijke behandeling in de zin van (negatieve) discriminatie, met name ongelijke behandeling op grond van leerlingkenmerken, in het nadeel van de betrokkenen.

We streven ook naar **gelijke uitkomsten**. Gelijke uitkomsten is niet hetzelfde als uniforme uitkomsten, maar wel:

- Rechtvaardigheid: persoonlijke, sociale, economische en etnische verschillen mogen geen obstakel zijn voor schoolsucces.
- Inclusie: iedereen heeft recht op een basisopleiding die hem of haar in staat stelt zich maximaal te ontwikkelen en volwaardig deel te nemen aan de maatschappij.
- Efficiëntie: die basisopleiding moet voltooid zijn op het moment dat iemand de volwassen leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. (= eindtermen van het secundair onderwijs)

Goed GOK-onderwijs begint met het **herkennen en erkennen van diversiteit** in de klas. Diversiteit herkennen wil zeggen dat de leerkracht beseft dat elke leerling zijn eigen verhaal meebrengt naar school. Diversiteit erkennen betekent ook dat hij die verschillen benut om rijke leerervaringen te laten ontstaan. Pas als verscheidenheid en niet de gemiddelde leerling het vertrekpunt is, kunnen leerkrachten aandacht geven aan de individuele noden en behoeften, maar ook aan de talenten van hun leerlingen. Op die manier kunnen zij een betekenisvol, motiverend en uitdagend onderwijsaanbod creëren dat geen enkele leerling uitsluit en naast vakkennis ook de noodzakelijke basisvaardigheden aanbrengt. Door breed te evalueren kunnen leerkrachten zowel zicht krijgen op de ontwikkeling van de competenties van hun leerlingen als op de effecten van hun onderwijspraktijk.

Respect hebben voor de eigenheid van het kind betekent dat leerkrachten niet anders kunnen dan te **differentiëren**, door in te spelen op de verschillen van leerlingen, bijvoorbeeld door te variëren in didactische werkvormen, didactisch materiaal, tempo, moeilijkheidsgraad ...

Om te kunnen differentiëren moeten de doelen leraren de nodige ruimte geven. Zowel cognitieve als niet-cognitieve **doelen** (d.i. de uitrol van de eindtermen, dus van het maatschappelijk minimum) moeten zowel uitdagend zijn voor de sterke leerlingen in leergebieden of vakken als toegankelijk, uitdagend en bereikbaar zijn voor minder sterke leerlingen.

Bovendien vindt het GO! dat scholen meer flexibel kunnen inspelen op leerlingkenmerken. De regelgeving biedt ons nu al tal van mogelijkheden om **flexibele leertrajecten**³ voor leerlingen uit te tekenen, denken we aan het uitstel van studiebekrachtiging op het einde van een graad, systeem van vrijstellingen, STICORDI-maatregelen ...

7.3. Een efficiënt GOK-beleid

GOK is voornamelijk gericht op de leerlingen met een lage sociaaleconomische status en is vooral bedoeld voor structurele preventie van achterstelling (bv. via een taalbeleid, ouderbeleid, diversiteitsbeleid). Hoewel we een langzame

³ Voor een overzicht van de mogelijkheden in het secundair onderwijs zie GO!-tekst 'Flexibel inspelen op leerlingkenmerken. Beleidsruimte en mogelijkheden in het secundair onderwijs'.

7 | Aanbevelingen voor de school

maar gestage **shift van een remediërende aanpak naar een beleidsmatige aanpak** vaststellen, ligt de klemtoon soms nog te sterk op wegwerken van achterstand (remediërende aanpak) in plaats van op achterstelling (preventieve aanpak).

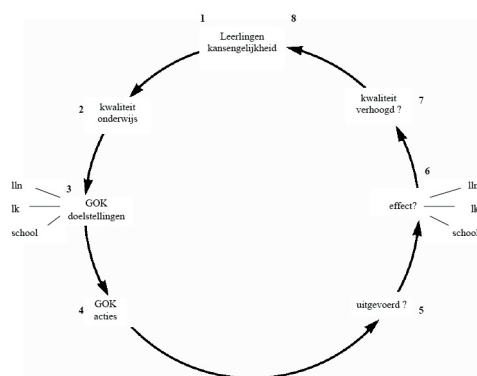
Daarom is het belangrijk dat scholen samen met hun GOK- en leerkrachtenteam **een degelijk en geïntegreerd GOK-beleid**⁴ uittekenen. Dit is een beleid waarin de school de middelen en de opgebouwde expertise efficiënt én in functie van de doelgroep inzet. De middelen worden aangewend voor structurele preventie van onderwijsachterstelling in plaats van individuele zorg en remediëring. Een structurele preventieve aanpak betekent in principe dat een school haar taalbeleid aanpast aan de aanwezigheid van migranten, extra investeert in ouderbetrokkenheid, meer samenwerkt met diensten buiten het onderwijs, dat elke leerkracht leert differentiëren, enzovoort. De school kiest in het kader van haar GOK-beleid bewust voor een antidiscriminatiebeleid, niet alleen bij inschrijving, maar ook in de andere stadia van de schoolloopbaan (bv. geen selectie op basis van schoolprestaties, verborgen discriminaties bij evalueren blootleggen, een beleid inzake schoolkosten, kansarme ouders informeren en sensibiliseren over inschrijvingsdata, voorrangperiodes en contingenten ...).

Het GOK-beleid van de school vertrekt vanuit een beginsituatieanalyse en heeft in het **secundair onderwijs** betrekking op minstens twee van volgende thema's/clusters:

- Preventie en remediëring van ontwikkelings- en leerachterstanden (enkel 1ste graad)
- Preventie en remediëring van studie- en gedragsproblemen (enkel 2de en 3de graad)
- Taalvaardigheidsonderwijs
- Intercultureel onderwijs
- Doorstroming en oriëntering (enkel 1ste graad)
- Oriëntering bij instroom en uitstroom (enkel 2de en 3de graad)
- Socio-emotionele ontwikkeling (enkel 1ste graad)
- Leerlingen- en ouderparticipatie

Voor het **basisonderwijs** is de onderverdeling in thema's niet meer van toepassing. Sinds 1 september 2012 bestaat er immers geen apart geïntegreerd ondersteuningsaanbod meer, maar maken de SES-lestijden integraal deel uit van de omkadering.

Voor het uittekenen en uitvoeren van het GOK-beleid werkt de school het best met een kwaliteitszorgsysteem, zodat de GOK-acties uiteindelijk geïntegreerd worden in de reguliere werking van de school. Het gaat om de kwaliteitscirkel van het gelijke onderwijskanselbeleid:

⁴ in de virtuele klassen 'SO-GOK' op Smartschool vindt u allerhande materiaal ter ondersteuning van het uittekenen van een school eigen GOK-beleid.

7 | Aanbevelingen voor de school

Om het GOK-beleid effectief te kunnen uitvoeren hebben **leraren nog meer ondersteuning en/of een betere opleiding nodig** in het realiseren van **gedifferentieerd onderwijs**. Dat moet op de verschillende niveaus (school- en leerkrachtniveau) gefaciliteerd worden. Een eerste aanzet is gegeven door het project 'innoveren en excelleren in onderwijs' (pIE.O)⁵. Het uitgangspunt van dit project is dat elk kind kan leren. Het probleem wordt dus niet bij het kind gelegd. Wel wordt er gekeken naar wat de leraar kan doen opdat een kind optimaal kan leren. De doelstelling van pIE.O is het maximaliseren van de leerprestaties, de leerwinst en het welbevinden van alle leerlingen in concentratiescholen. Het is de bedoeling de transfer van de opgedane expertise te maken naar het gehele onderwijsveld.

7.4. Naar een betere sociale mix

Ondanks alle inspanningen, hebben sommige ouders en leraren nog steeds een negatieve perceptie van 'concentratiescholen', met als gevolg de steeds groeiende segregatie tussen scholen. Er is nu ook al sprake van een 'zwarte vlucht', naast de 'witte vlucht'. Het nieuwe GOK-decreet is een stap in de goede richting. Maar scholen zullen blijvend inspanningen moeten leveren om ouders en leerlingen meer te mobiliseren. Dit betekent dat scholen polarisering van percepties kunnen reduceren door zich - in samenwerking met het Lokaal Overlegplatform (LOP) - minder eenzijdig te profileren naar een meer kansrijk of kansarm leerlingenpubliek. **De school zet dan in op zowel zorgnoden als op talenten**. Dit betekent ook dat scholen extra inspanningen zullen moeten doen om hun aanbod bekend te maken bij de doelgroep. Zo bestaan er initiatieven zoals 'School in zicht' waarbij autochtone middenklassenouders worden uitgenodigd om de gekleurde school in hun buurt te bezoeken en kennis te maken met het schoolbeleid. Deze ouders worden daadwerkelijk overtuigd om zich in groep in te schrijven. Het project 'School in zicht' maakt van concentratiescholen terug gemengde buurtscholen door concentratiescholen te informeren over het belang van sociale mix en hen voor te bereiden op instroom van kansrijke gezinnen. Via het project worden kansrijke ouders samengebracht op infoavonden, tijdens openschooldagen en op terugkomavonden.

7.5. Talenten optimaal ontwikkelen

De school en leerkrachten hebben de verantwoordelijkheid om de aanwezige talenten van kinderen en jongeren maximaal te ontwikkelen. Het gaat daarbij niet enkel om academische talenten of de taal. Naast het cognitieve aspect ontwikkelen kinderen en jongeren zich ook op sociaal, emotioneel, cultureel, motorisch ... gebied. Kansarme leerlingen een duwtje in de rug geven kan door hen steeds weer **aan te moedigen en te tonen dat je gelooft in hun kunnen**. Samenwerking met en afstemming op het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) is noodzakelijk in het begeleiden van deze doelgroep. Aandacht voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen zit ingebakken in de opdracht van de CLB. De centra voor leerlingenbegeleiding van het GO! bieden kwaliteitsvolle begeleiding aan maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Zo kan het CLB een actieve inbreng leveren in projecten die de school opzet in het kader van GOK of SES. Daarnaast kan het CLB scholen inzichten meegeven rond de mechanismen van kansarmoede, zodat zij hun begeleiding beter kunnen afstemmen op de specifieke noden van deze leerlingen. Andere doelstellingen inzake schoolondersteuning zijn: informatieverstrekking onderwijsloopbaanbegeleiding, participatie aan leerlingenoverleg en de draaischijffunctie tussen school en het jeugd- en welzijnsnetwerk in de buurt. De centra voor leerlingenbegeleiding zullen steeds aandacht hebben voor de leefwereld, de achtergrond en de stem van maatschappelijk kwetsbare leerlingen en hun ouders in het bereiken van die doelstellingen en het uitwerken van projecten. De acties van het CLB hebben dus een sensibiliserende en preventieve focus.

⁵ Voor meer informatie over het pIE.O-project, zie http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/oproepen_niet-obpwo/PIEO/Bijlage.pdf

7 | Aanbevelingen voor de school

Specifiek voor het secundair onderwijs zijn er maatregelen nodig om de negatieve perceptie van 'bso-tso' en de structurele inbedding van het watervalstelsel in te dijken. Dit vergt niet alleen inspanningen van de school zelf, maar vooral een **vernieuwd en innoverend secundair onderwijs**.⁶ Leraren moeten in de school van de toekomst meer ruimte krijgen tot differentiatie, zodat achterstanden kunnen worden ingehaald en tegelijk de leerlingen de kans krijgen te excelleren. De eerste graad moet zo georganiseerd worden waarvoor hij in de eerste plaats dient: een brede vorming bieden zodat leerlingen de kans krijgen hun eigen talenten en interesses te ontdekken. Bovendien is een mentaliteitswijziging inzake de technische en beroepsgerichte studierichtingen noodzakelijk.

7.6. Betaalbare school

Daar waar in het basisonderwijs de maximumfactuur geldt, kan in het secundair onderwijs meer gewerkt worden aan de **beheersing van de schoolkosten**, zonder kwaliteitsvol onderwijs in het gedrang te brengen. De verplichte bijdrageregeling is een goed instrument om niet alleen ouders beter voor te lichten, maar ook om als school zelf een zicht te krijgen op de som van de bijdragen die zij vragen aan ouders en om bewuster om te kunnen gaan met bijdragen. Deze manier van werken maakt het bovendien mogelijk om de gevraagde bijdragen van jaar tot jaar systematisch te vergelijken en zo sluipende kostenverhogingen te vermijden. Daar waar zich problemen stellen op vlak van **onbetaalde schoolfacturen** is een preventief beleid noodzakelijk. Deze oefening hangt steeds af van de context waarin de school zich bevindt.⁷

7.7. Enkele voorbeelden van goede praktijk

Goede praktijken tonen aan dat werken aan gelijke onderwijskansen werkt. Daarbij valt telkens op dat scholen met een sterk beleidvoerend vermogen dat uitgaat van een pedagogisch optimisme excelleren in gelijke onderwijskansen. Om die reden zetten de ondersteunende administratieve en pedagogische diensten binnen het GO! met overtuiging in op beide krachtbronnen voor gelijke onderwijskansen. In wat volgt gaan we per indicator van beleidvoerend vermogen in op enkele voorbeelden van goede praktijk.

Expliciete visie en sterke doelgerichtheid

- De school heeft een visietekst uitgeschreven voor GOK. Daarin staat het principe gelijke kansen door ongelijke behandeling centraal. Het GOK-plan wordt samen met de directie overlopen en elke doelstelling wordt afgetoetst aan de uitgeschreven visie. Op basis van die analyse wordt het plan bijgestuurd.

Brede betrokkenheid en sterk leiderschap

- Tijdens elke maandelijkse teamvergadering wordt aandacht besteed aan het GOK-beleid van de school. De teamleden worden op de hoogte gebracht van de decretale verplichtingen en de vorderingen van de school hieromtrent. Het GOK-team en de directie bereiden deze interventies samen voor.
- In het kader van het thema 'Intercultureel onderwijs/omgaan met diversiteit' wil de schoolleiding meer samenwerkend leren/coöperatief leren in alle lessen. De vakgroepvoorzitters volgen een vorming en werken, samen met de leden van de vakgroep, een plan uit om deze werkvormen een ruimere plaats te geven in de verschillende lessen. De verschillende plannen worden besproken met de directie. Op basis van die bespreking worden de plannen eventueel bijgestuurd.

⁶ Voor onze visie hierop zie visietekst van het GO! Toekomstgericht onderwijs: 'excelleren, differentiëren, innoveren'.

⁷ Wat onbetaalde schoolfacturen betreft verwijzen we graag naar het GO!-standpunt over onbetaalde schoolfacturen.

7 | Aanbevelingen voor de school

Vermogen en wil om samen te werken

- In het kader van taalvaardigheidsonderwijs werken de leerkrachten Nederlands met een stappenplan 'Lezen'. De vakgroep Nederlands voorziet een periode om het stappenplan in de eerste graad te gebruiken. Daarna evalueert de vakgroep Nederlands deze aanpak. Ze besluiten om het stappenplan te introduceren in alle vakken van de eerste graad. Ze stellen het voor aan alle vakgroepvoorzitters en volgen samen de invoering op.
- Een ander voorbeeld in het kader van taalvaardigheid is dat de GOK-coördinator een vergelijking maakt van de examenvragen in het bso op vlak van duidelijk taalgebruik. Dit vraagt openheid van en overleg met de betrokken leerkrachten. Daaruit kan een soort 'posterproject' vloeien, waarbij schoolse taal wordt uitgelegd en zichtbaar gemaakt in de school.

Responsief vermogen

- Bij het begin van elk schooljaar worden de kansarmoede-indicatoren zorgvuldig in kaart gebracht. In het kader van het thema 'preventie en remediëring van ontwikkelings- en leerachterstanden' werkt de school een zorgvuldig inschrijvingsbeleid uit, waarbij evenzeer aandacht gaat naar informatie geven aan ouders als naar het verkrijgen van informatie van hen. Enkele leerkrachten krijgen hierover vorming.
- Dankzij een beginsituatieanalyse stelt de school een toename vast van het aantal leerlingen die recht hebben op een studietoelage. Ze voorziet een vorming over 'armoede en onderwijs' en start een werkgroep die concrete maatregelen moet uitwerken voor de school.

Reflectie en zelfevaluatie

- De school organiseert huiswerkklassen. De begeleidende leerkrachten maken tegen het einde van het schooljaar een overzicht van frequent terugkerende problemen die leerlingen hebben bij het maken van het huiswerk. Dat overzicht wordt besproken tijdens de vakgroepvergaderingen.
- Op de oudercontactavonden dagen maar weinig ouders van kansarme leerlingen op. De school neemt contact op met de 'Vereniging waar kansarmen het woord nemen' en bespreekt het probleem. Op basis van dat gesprek worden er aanpassingen voorzien. Na de volgende ouderavond volgt er een evaluatie en een bijkomende bijsturing.

Innovatief vermogen

- De school stelt vast dat er weinig ouders een studietoelage aanvragen. Tijdens het oudercontact biedt het schoolsecretariaat de mogelijkheid aan om samen met de ouders deze aanvraag te doen.

Professionalisering en ondersteuning

- Elk jaar opnieuw wordt aan het team een voorstel gedaan van interessante navormingen in het kader van GOK. Hieruit groeit een gedragen GOK-navormingsplan voor de school.

Verantwoordelijkheden afbakenen

- De GOK-coördinator geeft het GOK-beleid vorm. De directeur is daarbij de sturende kracht. De uitgestippelde GOK-acties vormen de verantwoordelijkheid van het hele leerkrachtenteam.

8| Andere actoren

Voor het GO! zijn gelijke (onderwijs)kansen niet enkel een verantwoordelijkheid van het onderwijs. Alle domeinen van de samenleving (welzijn, economie, tewerkstelling, wonen, onderwijs ...) moeten samen geïntegreerd inzetten op het verwezenlijken van gelijke kansen voor iedereen. We denken bijvoorbeeld aan een structurele aanpak van kansarmoede, de bestrijding van segregatie op de huisvestingsmarkt, het aanpakken van mattheuseffecten in de kinderopvang ...

Daar waar ook vanuit steden en gemeenten een reële bekommernis is over het realiseren van gelijke kansen (binnen het flankerend onderwijsbeleid), ontstaat een hechter sociaal vangnet wat de kans op uitsluiting en achterstelling vermindert.

9| Besluit

Leerlingen stappen met een ongelijke startpositie de school binnen. In deze visietekst stond de taak van de school om aan elke leerling gelijke kansen te bieden centraal. Het onderwijs kan wel degelijk het verschil maken. Drie basisingrediënten zijn hiervoor noodzakelijk: een sterk beleidvoerend vermogen, een open houding ten opzichte van leerlingen en hun achtergrond en differentiatie. Bewustwording van uitsluitingsmechanismen en professionalisering zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden. Het GO! zet zich blijvend in om de school van onze dromen waar te maken. Dit is een school waarin alle leerlingen gelijke kansen hebben om hun talenten maximaal te ontwikkelen.

Sociale ongelijkheid is niet alleen een kwestie voor het onderwijs. We vragen van de overheid en andere actoren in de samenleving om zich verder te engageren in de bestrijding van sociale ongelijkheid.

10| Bibliografie

AGIRDAG, O., NOUWEN, W., MAHIEU, P., VAN AVERMAET, P., VANDENBROUCKE, A. & VAN HOUTTE, M.,
Segregatie in het basisonderwijs: geen zwart-witverhaal.
Garant, Antwerpen-Apeldoorn, 2012

HIRTT, N., NICAISE, I. & DE ZUTTER, D.,
De school van de ongelijkheid,
EPO, Berchem, 2007

LEVRAU, F., NOUWEN, W. & CLYQC, N.,
De onderwijspositie en -segregatie naar herkomst.
In: DIERCKX, D., VRANKEN, J., COENE, J. & VAN HAARLEM, A.,
Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2011,
Acco, Leuven, 2011

NICAISE, I.,
Het Gelijke Onderwijskansendecreet: een breuk in de cirkel?
In: DIERCKX, D., VRANKEN, J., COENE, J. & VAN HAARLEM, A.,
Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2011,
Acco, Leuven, 2011

NICAISE, I. & DESMEDT, E.,
Gelijke kansen op school: het kan! Zestien sporen voor praktijk en beleid,
Plantyn, Mechelen, 2008

UNICEF,
Iedereen gelijke kansen op school? Dat denken zij ervan.
Gevonden op: http://www.unicef.be/_webdata/project-blog/2013-02-13/HR_Kinderen_en_onderwijs_NL.pdf

VAN AVERMAET, P., VAN DEN BRANDEN, K. & HEYLEN, L.,
Goed geGOKt? Reflecties op twintig jaar gelijke- onderwijskansenbeleid in Vlaanderen.,
Garant, Antwerpen-Apeldoorn, 2010

VLOR,
Oog voor meer gelijke onderwijskansen. Een handleiding voor beginnende begeleiders,
Vlor, 2008

[Http://www.steunpuntdiversiteitenleren.be/](http://www.steunpuntdiversiteitenleren.be/)

